

Horyzonty Polityki
2020, Vol. 11, N° 34

Edytorial

Władza i rozum – władza polityczna w świetle idei oświeceniowej i Rewolucji Francuskiej

Nie ulega wątpliwości, że u podstaw współczesnego porządku społeczno-politycznego leżą w ogromnej mierze antropologiczno-polityczne idee doby Oświecenia i wieńczącej jej Wielkiej Rewolucji Burżuazyjnej we Francji. Racjonalizm, sekularyzacja, prawa człowieka należą do fundamentalnych podstaw ideowych większości nurtów politycznych XIX stulecia. Analiza oświeceniowej antropologii i koncepcji politycznych stanowi *conditio sine qua non* zrozumienia intelektualnych podstaw współczesnej cywilizacji europejskiej.

Z perspektywy refleksji nad polityką Oświecenie to przede wszystkim okres, w którym doszło do ukształtowania nowoczesnej idei umowy społecznej, a jej podstawy zostały sformułowane przez Thomasa Hobbesa jeszcze w połowie XVII wieku. John Locke i Jean-Jacques Rousseau swoją refleksją nad naturą człowieka, relacją między rozumem i namiętnościami oraz nad przyczynami i istotą powstania państwa położyli fundamenty pod współczesną myśl polityczną, zakreślając intelektualny kontekst dociekań filozoficzno-politycznych.

Jednym z najwybitniejszych filozofów doby Oświecenia, z okresu schyłku tej epoki, był bez wątpienia Immanuel Kant. Zarówno w dziedzinie filozofii teoretycznej (*Krytyka czystego rozumu*), jak i w dziedzinie filozofii praktycznej (*Krytyka praktycznego rozumu*, *Uzasadnienie metafizyki moralności*) znaczenie myśli królewieckiego filozofa jest nie do przecenienia. Charakterystyczny dla epoki optymizm dotyczący człowieka wraz z podejściem apriorycznym znalazł

też odbicie w niezwykle ważnym dziele politycznym Kanta – w *Projekcie wieczystego pokoju*.

Dziewiętnasty wiek to czas formowania się wielu nowych idei i ruchów politycznych w Europie. Znaczący wpływ na ich krystalizowanie się miały zarówno wydarzenia przełomu wieków, jak i dynamiczny rozwój gospodarczy. Rozwój liberalizmu, socjalizmu, socjaldemokracji i komunizmu, anarchizmu, konserwatyzmu i katolickiej nauki społecznej, idei pozytywistycznych a także ruchów narodowowyzwoleńczych będzie miał ogromny wpływ na kształtowanie się ładu społeczno-politycznego nie tylko Europy, ale i całego świata.

Stulecie gigantycznego rozwoju przemysłowego wprowadzi też na scenę nowe mocarstwo – Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Choć prawdziwie globalne oddziaływanie Stanów Zjednoczonych będzie miało miejsce dopiero w następnym stuleciu, to już w okresie przed wojną secesyjną (czyli przed 1861 rokiem) młode państwo skupiało na sobie uwagę wielu europejskich myślicieli politycznych, między innymi ze względu na ustrój społeczno-polityczny. Spośród owych myślicieli jednym z najwybitniejszych był Alexis de Tocqueville, którego rozważania nad demokracją w Ameryce są po dziś dzień jednym z najważniejszych źródeł do analizy zarówno politycznych dziejów Stanów Zjednoczonych, jak też istoty demokracji współczesnej i charakteryzujących ją aporii.

Niniejszy numer *Horyzontów Polityki* poświęcamy analizie wybranych aspektów oświeceniowej i dziewiętnastowiecznej refleksji politycznej, ukazanych w kontekście dyskusji nad naturą człowieka i naturą władzy politycznej.

Wit Pasierbek
Piotr Świercz
redaktorzy tematyczni numeru